

Cumhuriyet'in İlk Devrim Yasalarından Birisi: Muhasebe Defterlerinin Türkçe Tutulma Zorunluluğu

Prof. Dr. Oktay Güvemli

Türkiye Cumhuriyeti'nin 29 Ekim 1923 tarihinde ilanından kısa süre sonra, 1924 yılında Cumhuriyet Anayasası yürürlüğe konulmuştu. Ve ondan sonraki ilk yasal düzenleme olarak Türk Medeni Kanunu'nun yayınlandığı görülmektedir. Cumhuriyet'in bu iki yasaı Cumhuriyet'in sosyal ve siyasi temellerini atıyordu. Sıra iktisadi alt yapının oluşturulmasına gelince, 1926 yılında öncelikle Türk Kanun-ı Ticaret'in yürürlüğe sokulduğu görülmektedir. 1927-1930 yılları arasında vergisel düzenlemelerle mali yapının oluşturulması çalışmalarına geçilmeden önce, Cumhuriyet'i kuranların 1926 yılının Nisan ayında muhasebe ile ilgili küçük bir yasaı yürürlüğe koydukları görülmektedir. Amaç, Türkiye'de kurulu yabancı şirketlerin kendi dillerinde tutmakta oldukları muhasebe defterlerini Türkçe tutmaları ve yazışmalarını Türkçe yapmaları idi.

Bu kısa yasa, İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması adını taşımaktadır¹. Yasanın maddeleri bugünkü dille aşağıdaki gibidir.

Madde 1. Türk yasalarına göre faaliyet gösteren her tür şirket ve kurumlar, Türkiye dahilindeki her tür işlem, sözleşme, yazışma, hesap ve defterlerini Türkçe tutmak zorundadırlar.

Madde 2. Yabancı şirket ve kurumlar için bu zorunluluk, Türk kurumları ile ve Türkiye uyruğundaki kişilerle olan yazışma, işlem ve ilişkilerine ve devlet kurum ve memurlarına ibraz zorunda buldukları belge ve defterleri ile ilgilidir.

Madde 3. İkinci maddede sözü edilen şirket ve kurumlar, Türkçeden başka bir dili ek olarak kullanabilirlerse de asıl olan Türkçedir. Sorumlu imzaların Türkçe metin üzerine uygulanması zorunludur. Bu zorunluluğa rağmen imza diğer lisanla yazılmış kısım ya da nüsha altına uygulanmış olsa da Türkçesi geçerlidir.

Madde 4. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra birinci ve ikinci maddeler hükümlerine aykırı düzenlenmiş olan belgeler şirket ve kurum lehine hüküm ifade etmez.

Madde 5. Yukarıdaki maddeler hükümleri 1 Ocak 1927 tarihinden itibaren uygulanır.

Madde 6. 7. Bu kanun hükümlerine aykırı hareket eden kişi yüz gündün aşığı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

Kaynak : Düstur II. Tertip, Cİld 8, Sayfa 1330-1332.

1) 10.4.1926 Tarih ve 805 sayılı yasa, 22.4.1926 tarih ve 353 sayılı Resmi Gazete.